

A trianoni gondolat életben tartója volt – íróként és politikusként is

Tíz éve hunyt el Csurka István drámaíró, politikus



A szerző felvétele

Hála az Orbán-kormánynak, június 4-e immáron nem csupán egy gyásznapi, a magyarság legnagyobb kataklizmájának szomorú emléknapja, de a nemzeti összetartozás napja is. Nem volt ez mindig így. Évtizedek teltek el úgy, hogy felemlíteni sem volt tanácsos a történelemben páratlan mértékű országvesztésünket, és ezekben az évtizedekben generációk sora nőtt fel úgy, hogy fogalma sem volt arról: jelenlegi határainkon túl is élnek nemzettársaink. Manapság, amikor immár szabadon emlékezhetünk Trianonra, jó érzés felidézni, hogy a „hallgatás évtizedeiben” is akadtak igaz magyarok, akik egyetlen pillanatra sem feledkeztek meg erről a nemzeti tragédiáról és a határainkon kívül rekedt véreinkről. Közülük is kiemelkedik Csurka István drámaíró, politikus, aki éppen tíz éve távozott az élők sorából. Személyes emlékeket is tartalmazó írásomban az ő kiemelkedő személyiségét, nemzetföltésését és Trianonhoz való kötődését igyekeztem megidézni.

Trianonról beszélt, amikor először láttam a tévében. Gyerek voltam még szinte, így nem tudtam, kicsoda ő, azt sem, hogy mivel foglalkozik,

vagy milyen pártnak a tagja. Mégis személyére irányította a figyelmemet, mert addig csak a nagyapámtól hallottam Trianonról meg a gyalázatos országcsönkítésről, és tőle sem mások előtt, hanem mindig csak akkor, amikor ketten voltunk. Hamar megtudtam: az illető Csurka István író. Ez valamikor az 1990-es évek első felében történt.

Később aztán megismertem a Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP) nevét, és egy hittanostársam a kezembe nyomott egy *Magyar Fórumot*. Azt mondta: vegyem meg három hónapra keresztül minden héten ezt az újságot, és döntsem el, igaz-e, amit Csurka István ír, vagy sem. Nem kellett három hónap, három hét is elég volt. Amikor 1998-ban parlamenti párt lett a MIÉP, érzékelhető volt, hogy mindazt, amit az Országgyűlésbe törekvő pártként felvállalt, bent lévő pártként is fel merte vállalni és képviselni. Talán ez tette leginkább egyedivé a MIÉP-et, valamint a szellemi háttérrel, amelyet Csurka István felépített pártja árnyékában.

A *Bocskai István Szabadegyetem* és annak irodalmi színpada, amely végigjárta az országot tabudöntőgető műsorával, visszaemelt a köztudatba elhallgatott magyar írókat, költőket, és újra előhozott, napirenden tartott a nemzet szempontjából sarkalatos témaköröket. Például Trianon gyalázatát is. Másokkal, sokakkal egyetemben Csurka Istvánnak köszönhetem és köszönöm ennyi év távlatából is, hogy ezeken az előadásokon megismerhettem Wass Albert, Reményik Sándor, Dsida Jenő, Sajó Sándor, Márai Sándor és mások nevét, munkásságuk egy-egy szeletkáját. Mert bizony szégyenszemre sem az általános, sem pedig a középiskolában nem hallhatunk ezekről az író- és költőóriásokról.

Ennyi idő távlatából is köszönöm Csurka Istvánnak, hogy írásai és a közéleti ténykedése ré-

vén felnyitotta a szemem a nemzetet érintő számos kérdésben. Ennek révén egészen fiatalon, az útkeresés kérdőjelekkel teli időszakában célt adott az életemnek, példát mutatva az élethosszig tartó elköteleződésre a nemzet sorskérdései iránt.

Bármilyen furcsa is, jómagam igazán csak 2007-ben, már évek óta a lapjánál, a Magyar Fórumnál dolgozva szembesültem azzal, hogy Csurka István milyen kivételes alakja napjainknak. A lakiteleki találkozó 20. évfordulója alkalmából kaptam ajándékba egy könyvet Lezsák Sándortól: Pintér M. Lajos *Ellenzékben* című kötetét. A kiváló tollú szerző ebben a népi ellenzék 1968 és 1987 közötti tevékenységét dolgozza fel. Számomra csak ebből a kötetből derült fény igazán arra, hogy Csurka István tulajdonképpen négy évtizeden keresztül óvott bennünket a ránk leselkedő veszélyektől, figyelmeztetett rájuk, és próbált kiutat keresni és találni számunkra. Messze nem a MIÉP-pel, de még csak nem is az MDF-fel kezdte a nemzet ügyének szívvel-lélekkel történő felkarolását, hanem – néhány más, nagy formátumú társával együtt – már sokkal korábban is a magyarság sorskérdéseivel foglalkozott, írásai, tanulmányai már akkor a folyamatosan növekvő nemzetfélétről tanúskodnak.

Ebbe a tevékenységébe tökéletesen illeszkedett a Duray Miklós melletti töretlen kiállítás, az írószövetségből való kilépés, a sanyarú erdélyi magyar sors megjelenítése a honi köztudatban, majd később az 1985-ös monori és az 1987-es lakiteleki találkozón az MDF-alapításnál betöltött vezető, irányadó szerepe, valamint a MIÉP létrehozása és vezetése is.

Az 1983-as Hubay-levél fordulópontot jelentett

A Püski Kiadó által megjelentetett *Minden, ami van* című háromkötetes gyűjtemény, amely egybefoglalja Csurka István politikai írásait, a Hubay Miklós írószövetségi elnöknek 1983 nyarán írt levéllel kezdődik, amelyben Csurka kiáll a szilenciumra ítélt Csoóri Sándor mellett, és bejelenteli lemondását az elnökségi tagságról, valamint kilépését a Magyar Írószövetségből. Sarokkő ez a levél, mert noha drámáiban és a Nehézfiú tör-

téneteit elmesélő tárcáiban Csurka István rendre megírja a kádári Magyarország élhetetlen világát, ám mégiscsak különbség van aközött, amikor valaki az irodalom nyelvén lázad a fennálló helyzet ellen, és amikor a maga pőre valóságában, közéleti tanulmányokban, kivételes írói adottságát szolgálatba állítva teszi meg ugyanezt. Annak igazolására, hogy micsoda jelentősége volt Csurka István életében az ekkor átélt történéseknek, álljon itt a Hubay-levél egyik kulcsmondata:

„Lépésemben pedig egy élete keserű pontjához érkezett vígjáték-író elszántságát látod, aki előtt hirtelen megvilágosodott valami, s aki ettől kezdve saját élete e megvilágosodásból származó erkölcsi parancsának engedelmeskedik.”

(Csurka István levele Hubay Miklós írószövetségi elnöknek – 1983)

A továbbiakban maradéktalanul úgy is tett, ahogyan az erkölcsi parancs ezt megkövetelte tőle, vagy ahogyan egyszer fogalmazott, amint „Fentről vezették”. Elég csak megnézni az 1980-as években született legfontosabb írásait (*A magyar társadalom erkölcsi állapota; Új magyar önépítés; Az elfogadhatatlan realitás; Közép-Európa hó alatt; Magyar abszurdítások* – hogy csak néhányat említsünk, a teljesség igénye nélkül), amelyek már pusztán a címükkel is kifejezik, hogy milyen témában íródtak.

Monoron és Lakiteleken már a nemzet sorsa áll a középpontban

Az *Új magyar önépítés* című tanulmánya az 1985-ös monori találkozóra született, és amellet, hogy már jól felismerhetően magán hordozza azt a később általánossá váló elemző, analízáló és szintetizáló Csurka-kézjegyet, amely egyedi volt a magyar közéletben, még egy különlegességgel rendelkezik.

Csurka István ebben az írásában mindvégig és következetesen forradalomról és szabadságharcról beszél, amikor 1956-ot említi. Vagyis cseppet sem kisebbítve Pozsgay Imre különleges kiállításának jelentőségét, amikor államminiszterként 1989 elején a rádió adásában népfelkelésnek minősítette az addig ellenforradalomnak titulált 1956-ot, ki kell mondani, hogy Csurka István már 1985-ben fehéren-feketén forradalomról

és szabadságharcról írt és beszélt. Aki ismeri a történelmet, az pontosan tisztában lehet azzal, micsoda bátorság kellett ahhoz, hogy ezt leírja és fel is olvassa a monori találkozón.

Nem kevésbé korszakalkotó a két évvel később Lakiteleken elmondott beszéde sem. A Lezsák Sándor tanyáján felállított sátorban ismét ő a legkérlelhetőbb. Témája és mondanivalója természetesen ugyanaz, mint ami már a Monoron elmondott tanulmányában is: a magyarság élet-halál harca, a nemzet heroikus küzdelme a fennmaradásért, amely lehetetlen lesz, ha nem tudunk változtatni a sorskérdéseinkhez való hozzáállásunkon. „Anti-katasztrófa programot” hirdet, amelynek középpontja a magyar megmaradás. Természetesen Trianon és 1956 ebben az írásában is vezérfonal.

De nem hátborzongató-e, ha 35 év múltán felidézzük, hogy miként fogalmazott Csurka István Lakiteleken, a Lezsák-tanyán? Két rövid részlet álljon itt ebből a vitaindítóból:

„A szemünk láttára írja át a gyermekeink tudatát egy idegen kéz, és nekünk szavunk sincs hozzá. A szemünk láttára teszik gyermekeink vállára apáink elkövetett és el sem követett bűneit egy bizonyos progresszió nevében, és a nép ártatlan gyermeke mire felnő, megtanulja titkolgatni magyar voltát.

[...]

Örökös védekezésbe szorult nemzet lettünk és most már ott tartunk, hogy még ennek a védekezésünknek a jogosultsága is sok oldalról megkérdőjeleztetik. Már-már magunk is elbizonytalanodunk, hogy vajon jogosult-e és megfelel-e egy általánosan elfogadottnak látszó, feloldódó, nemzetköziesülő világtendenciának a mi keserves, magyarként való magyar védekezésünk; hogy nem vagyunk-e ósdi nacionalisták és korszerűtlen koppánykodó mélymagyarok, amikor magyarként védjük és rejtegetjük magunkat magunk elől és a ránk váró végzet elől.”

Változott valami azóta? Idebent szerencsére igen, 2010 óta nemzeti kormányzás van, amelyben nem csupán magyarok lehetünk végre, de szerencsére büszke magyarok is. Legalább a saját köreinkben már nem számítunk „korszerűtlennek” és „koppánykodó mélymagyarnak”, ha a nemzeti sorskérdésekről szólunk. Ez is nagy eredmény. Ami viszont a körülöttünk lévő világot illeti, ott olyannyira nem változott semmi, hogy

Csurka István ma éppúgy megírhatná a fenti sorokat, mint tette azt 1987-ben. Vagyis magyar életünk, magyar jövőnk most is veszélyben van.

Csurka István lakiteleki tanulmányának zárszava pedig ma már sokszor idézett szállóige:

„Ha zászlóvivőnek nem is, golyófogónak talán megfelelek.”

Már 1956-ban megjelenik Trianon az életművében

Ez is klasszikus csurkai megnyilatkozás, amely magán hordozta a váteszi vonásokat. Valóban az lett, a nemzeti oldal golyófogója. De ennél jóval több is: a népi ellenzék egyik első számú alakja, igazi szellemi vezéregyéniség, a nemzet élő lelkiismerete! A magyar sors különleges sajátossága, hogy éppen azért, mert a nemzet lelkiismerete volt, kellett megélnie a többszöri szilenciumot, a személye ellen irányuló nemtelen, aljas vádakot, a durva mellőzést, félremagyarázást, a pálfordulásokat, elhagyatást, illetve a forrásmegjelölés nélküli eszmelopásokat is. Ez utóbbiakban leginkább a mostanság már Gyurcsánnyal közös pártlistán lévő Jobbik jeleskedett. Ez a magára hagyottság egyaránt igaz az íróra és a politikusra is, már ha ez a kettő egyáltalán elválasztható egymástól.

Alexa Károly író, publicista véleménye szerint nem választható el, és a 2012-es Csurka-émlékírásában meg is indokolta, miért:

„Morogtam rá, de nem restelltem beismerni, hogy megint és megint és újfent igaza van, lett, bejött, amit előre jelzett. Azt mondják most, hogy meghalt: egész élete merő szerepválság volt. Politikus, író, publicista? Soha egységesebb életmű, mert rend volt benne, a lelkében. Ezért lehetett támadhatatlan, noha mindig és minden irányból lőttek rá egész életében. Vagy visszalöttek. Oly mindegy. Írásai a Magyar Fórumban az új Magyarország történetének leghitelesebb krónikás darabjai.”

Azt hiszem, kijelenthetjük, hogy telitalálat Alexa Károly jellemzése. Életműve egységességére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy az 1956-ban, még a forradalom előtt írt egyik legelső novellájában – *A mélység vándora* – a főhős, Pásztor Mihály a történet végén, a magyar népléleknek oly sokat jelentő déli harangszó felcsendülésekor

Nagyszalontán „szenderül el”. Korántsem véletlenül. Vagyis irodalmi szinten már ekkor megjelenik Csurkánál a Trianon kérdéskörére való utalás, amely aztán következetesen visszaköszön nem csupán az írói, de a politikusi ténykedésében is, akár a felvidéki magyarság védelmében megírt *Kutyaszorító* miatt meghurcolt Duray Miklós és Csoóri Sándor melletti kiállást, akár a romániai falurombolás elleni tüntetést, akár a lélekemelő MIÉP-es Trianon-megemlékezéseket nézzük. Ebben is egységes és következetes a Csurka-életmű, íróként, közíróként és politikusként is.

Igazságai lassan áttörnek a hallgatás falát

Még egy dolgot fontos leszögezni. Csurka István a rendszerváltozás utáni, megalkuvást nem ismerő harca során látszólag gyakran kényszerült a vesztes szerepkörébe... Ha úgy vesszük, itt is egységesség van, hiszen íróként is, és politikusként is ez a látszólagos sors jutott neki. Darabjait nem játszották, még a korábban rendkívüli sikerrel futókat is végérvényesen levették a műsorról. Politikusként létrehozott életműve, a MIÉP pedig 2002 után többé nem jutott be a parlamentbe, és a nemzetellenes fősodor végleg marginalizálta, elhallgatta.

Mégis, mindezek ellenére is csak látszólagos Csurka veresége. Valójában ő a győztes, ugyanis mindaz, amiért íróként és politikusként küzdött, amiért a MIÉP-et életre hívta, megvalósulni látszik. Célja az volt, hogy Magyarország sorsa a magyarok kezébe kerüljön, hogy a nemzeti érzelű, keresztény értelmiség és középosztály előtt – amely mindig is a MIÉP legfőbb bázisa volt – végre felcsillanjon a kedvező jövő képe. A 2010 óta eltelt időszak eseményei egyértelműen erre felé mutatnak, elindultunk ezen az úton, amelyről szerencsére nem tértünk le április 3-án sem.

Emellett Csurka Istvánnak megadatott, hogy élete utolsó pillanataig írjon, méghozzá úgy, ahogyan mindvégig tette. Szabadon, nyíltan, őszintén, kertelés nélkül – a nemzet érdekében, tovább építve ezzel „egységes életművét”. Mind ezt nagyszerűen visszaadja Domonkos László *Csurka* című kiváló monográfiája is, amely már az író halála után látott napvilágot, s amelyből egyes események háttere is jól kiolvasható.

Zajlik a „Csurka-reneszánsz”

„Meghalt Csurka!” – mondta a telefonba zilált hangon kedves barátom azon a tíz évvel ezelőtti szombat reggelen, 2012. február 4-én. Igen, sajnos ez igaz, biológiai értelemben valóban meghalt, és immáron tíz éve nincs közöttünk. Ám szellemi értelemben továbbra is él.

Örömmel nyugtázzhatjuk, hogy kezdetét vette egy jó értelemben vett „Csurka-reneszánsz”. Egyre többet hivatkoznak rá a történészek, kortárs írók, elemzők, közéleti személyiségek és a nemzetért aggódó egyszerű emberek. S amíg az elején csak félve, bátortalanul idézték egy-egy gondolatát, újabban egyre többször és többen ismerik el azon igazságait, amelyeket – amikor még személyesen ő mondta ki – talán kevesebben hallottak meg a kelleténél. Pedig valóban mindent látott, átlátott, és megnevezte azt is, hogy mit kell tenni a magyar jövő érdekében.

2007-ben tartották a Lakiteleki Találkozó 20. évfordulóját. Lezsák Sándor szervezésében ismét összejöttek a „lakiteleki alapító atyák”, a tragikusan fiatalon elhunyt Csengey Dénes kivételével teljes létszámban. Ott volt még az időközben sajnós szintén elhunyt Csoóri Sándor, Fekete Gyula és Für Lajos is. És persze, Csurka István. Talán ott kristályosodott ki véglegesen az a tény, hogy a nemzeti oldalnak össze kell fognia, s végül ez a felismerés hozta meg 2010-ben a kétharmados győzelmet. Ebben hatalmas szerepe volt Csurka Istvánnak, aki az eseményre 2007 nyarán megírta tanulmányát, amelynek – hasonlóan az 1980-as években született elemzéseéhez – már a címe is beszédes: *A kilábalás forgatókönyve*. Ebben írta az alábbiakat:

„A változást két lépcsőben kell végrehajtani. Mert másképpen már nem lehet. Az ellenállás és különösen a forradalom minden formájáról le kell mondanunk. A nemzet korfája vésszesen öreg, az ifjúság vékony és megosztott, a félrenevelés eredményes volt, és még ma is nagy erővel folyik. Egy olyan új világba érkezünk, amelyben a felelősségvállalás ismeretlen fogalom, s a nemzet nem érték. Csak egy vékony rétegben élnek még eszmények, de ez a vékony réteg még magával tudja ragadni a tömeget. A magyarság, mint eszmény mégis erősebb és parázslóbb a lelkekben, mint gondolnánk. Ezért az első lépcsőben, amint az az eddigiekből kiderül, világos kétharmados választási győzelmet kell elérni. A

második lépcsőben pedig ennek a kétharmados választási győzelemnek a birtokában rendszer-váltást kell végrehajtani.

[...]

Reálisan felmérve a helyzetet ma nincs más lehetősége a magyar társadalomnak, a nemzeti középnek, a hazaszerető polgárnak és plebejusnak, a radikális miépesnek, mint a Fidesz köré csoportosulva, saját programunkat nem feladva kivívni a közös választási győzelmet. A Fidesznek pedig nyilvánossá kell tennie, hogy vállalja-e ezt a megújítást, az új alkotmányt, az új választási rendszert. Tudatosan és nyilvánosan vállalni kell az együttműködést olyanokkal – becsületes magyarokkal, keresztényekkel – akikkel a liberális hatalom tiltja az együttműködést. Fel kell ismerni az ebben rejlő hatalmas erőt.

(Csurka István: *A kilábalás forgatókönyve* – Balatonederics, 2007)

Csurka István látta előre, hogy mi kell a magyar élet megindulásához. A kétharmados nemzeti többségű kormányzás lehetősége, amelyben persze a Fidesznek markánsan vállalnia kell azt a történelmi küldetést, amelyet egy ilyen lehetőség megteremt számára.

Amikor most, immáron tizenkét évi kétharmados kormányzás után és a következő négyéves nemzeti kétharmados szakasz hajnalán visszatekintünk, elmondható, hogy a Fidesz méltónak bizonyult a bizalomra, ugyanis a legfontosabb kérdésekben beteljesítette az általunk ráruházott történelmi küldetését, és megcselekedte, amit megkövetelt a haza. Csurka István politikusi nagyságát és nemzete iránti feltétlen elköteleződését mutatja a tény, miszerint saját pártja, a MIÉP törekvéseit is a magyar érdekek mögé helyezte, és mindent megtett azért, hogy a kétharmados győzelem megvalósuljon. Az természetesen már a Fidesz-kormányok munkájának elismerése, hogy a 2010-ben aratott alkotmányozó többségű győzelmet újabb három kétharmados siker követte.

„Nincs más út, csak a magyar út”

Amennyiben Csurka István különleges közéleti életútját értékelni szeretnénk, szerencsére könnyű helyzetben vagyunk. Nincs szükség arra, hogy ilyen-olyan szempontok alapján magunk vonjunk mérleget a nemzeti oldal számára végérvényesen megkerülhetetlen Csurka-életműről,

ugyanis a drámaíró megtette ezt egyik utolsó művében. A sajnálatos módon viszonylag kevés visszhangot kiváltó, ám annál fontosabb *Dr. Utólag visszaemlékezése* című esszéje 2010-ben jelent meg. Akkor, amikor a nemzeti oldal kétharmados győzelme már megszületett, és minden reménye megvolt annak, hogy az alkotmányozó többség birtokában megindul az „új, magyar önépítés”. Mindezek fényében ő maga a következőképpen értékelte saját közéleti munkásságát, és fogalmazta meg annak esszenciáját:

„Köszönök mindent a társaknak, az önfeláldozóknak, a szerényeknek és a talpasoknak, a kitarítóknak és a hívőknek. Eszméink, vállalásunk, hitünk átszűrődött egy másik nemzedékbe és most azok állnak helyt – talán – a globalizmus megújuló tornádói alatt, akik akkor ellenfeleim voltak, s akiket fiatalságuk is a másik oldalra sodort. De az idő, a sors igazságot tett. Ha úgy nem is, ahogy elképzeltük és vártuk, mert úgy már nem is lehet, ha sokkal nehezebb körülmények között is, egy szinte háborúsan porig rombolt hazában, mégis újra megindul az élet. Nehéz kimondanom, mert félek az elfogódottságtól: a magyar élet. Most már nincs más út, csak a magyar út. A többi pedig nem számít, vagy ahogyan Tömörkény István, árvízi mentésen ingyen dolgozó tiszai szegény embere mondja: »nem számos, nem uraknak történt.«

(Csurka István: *Dr. Utólag visszaemlékezése* – 2010)

Tíz évvel ezelőtt bekövetkezett halála után néhány nappal a fentebb már idézett kiváló író, publicista, Alexa Károly a következőt mondta róla:

„Azon tűnődöm most, a halálhírét véve, hogy vajon nem ő, ez a nagy magyar író volt-e az ezredforduló legokosabb embere a magyar politikai életben?”

Amit Alexa Károly akkor még csak kérdezett, azt tíz évvel a halála után immáron kijelentő módba tehetjük: a legokosabb volt, de legalábbis mindenképpen a legokosabbak közül való, és biztosan a nemzetét legjobban féltők egyike. Vegyük le polcainkról értékálló műveit, amelyek nélkülözhetetlen olvasmányok a magyar közelmúlt iránt érdeklődőknek, s amelyekből nem csupán magyarságunkat erősíthetjük meg, de közelebb kerülhetünk annak megértéséhez is, hogy mi történt ezzel a nemzettel a rendszerváltás korában, miért siklott félre két évtizeden keresztül a nagy reményekkel várt „új, magyar önépítés”.

Erre az „új, magyar önépítésre” április 3-án adtunk magunknak újabb négy évet. Most az a feladat, hogy éljünk vele, gúnyhatáron innen és túl!